

Đôi nét về đời sống văn hóa của cư dân các khu nhà ở xã hội trên địa bàn Hà Nội

Hoàng Vũ Linh Chi^(*)

Nguyễn Đức Chiên^(**)

Nguyễn Thị Xuân^(***)

Tóm tắt: Dựa trên kết quả khảo sát tại hai khu nhà ở xã hội (NOXH) là Đặng Xá (huyện Gia Lâm) và Linh Đàm (quận Hoàng Mai) trên địa bàn thành phố Hà Nội, bài viết phân tích những bất cập trong việc sử dụng không gian công cộng, về xu thế “nông thôn hóa” đời sống đô thị, về tính tự phát trong sinh hoạt văn hóa cộng đồng và vai trò của các cơ quan quản lý.

Từ khóa: Đời sống văn hóa, Nhà ở xã hội, Hà Nội

Abstract: Based on research findings in the two social housing buildings in Dang Xa (Gia Lam district) and Linh Dam (Hoang Mai district) in Hanoi, the article analyzes several disadvantages in using public space, the tendency of “ruralization” in urban life, and the spontaneous movement in cultural activities and roles of management agencies in the communities.

Keywords: Cultural life, Social Housing Building, Hanoi

1. Đặt vấn đề

Trong những năm gần đây, ở Thủ đô Hà Nội cũng như ở một số địa phương khác trên phạm vi cả nước, sự hình thành và tồn tại của các khu NOXH được xem như là một hiện tượng xã hội mới. Có thể nói, đây là một chủ trương, đồng thời cũng là một chính sách lớn của Đảng và Nhà nước nhằm hỗ trợ các gia đình có thu nhập thấp ổn định đời sống, qua đó góp phần vào việc phát triển xã hội bền vững trong tiến trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa. Tuy nhiên, do là “một hiện

tượng xã hội mới” nên không ít các vấn đề kinh tế - xã hội đang đặt ra ở đây đòi hỏi phải được tìm hiểu một cách thấu đáo, nhất là về đời sống văn hóa của những cư dân sống ở những khu NOXH. Bài viết góp phần làm rõ vấn đề này qua nghiên cứu thực tế cộng đồng cư dân ở các khu NOXH¹.

2. Nguồn dữ liệu, địa bàn và đặc trưng nhân khẩu xã hội của cư dân trên địa bàn nghiên cứu

Nghiên cứu lựa chọn khu NOXH thuộc khu đô thị Đặng Xá² và khu đô thị

(*)^(***) ThS., Viện Xã hội học, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam; Email: hoangchi1908@gmail.com; xuanhatay@gmail.com

(**) PGS.TS., Viện Xã hội học, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam; Email: nguyenducchien1974@gmail.com

¹ Được quy định tại khoản 7, Điều 3, Luật Nhà ở năm 2014.

² Khu NOXH Đặng Xá nằm cạnh quốc lộ 5 trên địa bàn 3 xã Cổ Bi, Trâu Quỳ, Phú Thị thuộc huyện Gia Lâm, Hà Nội, được coi là khu NOXH “tiên phong”, hình thành năm 2012.

Linh Đàm¹ đề khảo sát nhằm tìm hiểu sự khác biệt trong đời sống văn hóa giữa khu NOXH nằm ở trong và ngoại thành Hà Nội. Với đặc thù của các hộ gia đình sống trong khu NOXH, nghiên cứu sử dụng phương pháp định tính, phỏng vấn sâu 30 trường hợp chia đều cho cả hai khu đại diện cho các nhóm đối tượng gồm 15 nam giới và 15 nữ giới nhằm hướng đến có cái nhìn đa chiều về đời sống văn hóa cộng đồng của các nhóm cư dân nơi đây.

Cư dân sống trong hai khu NOXH tại địa bàn khảo sát chủ yếu xuất thân ở nông thôn, từ nhiều vùng, miền, tỉnh/thành đến Hà Nội lập nghiệp trong khoảng một hai chục năm trở lại đây. Tuổi đời của các chủ hộ dao động trong khoảng từ 25 đến 45 tuổi. Về nghề nghiệp, họ làm việc tập trung ở ba nhóm chính, đó là: nhóm cán bộ, công nhân, viên chức nhà nước; nhóm lực lượng vũ trang nhân dân; nhóm làm việc ở khu vực tư nhân, lao động tự do và nội trợ. Thu nhập của cư dân trong tòa nhà cũng tương đối đa dạng. Theo Hoàng Vũ Linh Chi (2018), tính trung bình thu nhập của hộ gia đình ở đây dao động ở mức từ 10 triệu đến 30 triệu/tháng và quy mô trung bình của hộ gia đình là 3,6 người với hai thế hệ. Chủ hộ có trình độ học vấn từ đại học trở lên tương đối cao. Cư dân ở đây chủ yếu dựa trên quan hệ chức năng và nghề nghiệp, ít chịu ràng buộc bởi các quan hệ láng giềng, họ hàng như ở các làng xã truyền thống. Cố nhiên bên cạnh sự tương đồng thì điều này cũng dẫn đến sự khác biệt về văn hóa giữa các nhóm cư dân, đồng thời tạo ra những mô hình tiểu văn hóa riêng biệt trong khu NOXH.

3. Nội dung nghiên cứu

3.1. Những bất cập trong việc sử dụng không gian công cộng

Không gian công cộng là không gian chung của cộng đồng dành cho các hoạt động chung của mọi người dân trong cộng đồng như hành lang, sân chơi, đất trống, cây xanh ở các khu NOXH. Theo Phạm Sỹ Dũng (2015), ở Hà Nội, các không gian công cộng chỉ chiếm 0,3% diện tích chung của thành phố và ít hơn 1m²/người. Đối với các khu NOXH, không gian công cộng càng eo hẹp hơn bởi quỹ đất dành cho phát triển NOXH chỉ chiếm 20% trong tổng quỹ đất trong mỗi khu đô thị² và vị trí của những khu nhà này cũng thường ở những nơi không thuận tiện giao thông như các khu nhà ở thương mại. Theo quy định tại khoản 1, Điều 7, Nghị định số 100/2015/NĐ-CP ngày 20/10/2015, diện tích căn hộ của NOXH dao động từ 25m² đến dưới 70m², do đó các căn hộ trong khu NOXH thường được thiết kế với không gian bên trong chật hẹp, giới hạn về diện tích sử dụng. Do vậy, người dân thường sử dụng không gian chung để giải quyết những nhu cầu sinh hoạt của gia đình khi cần thiết. Điều này cũng làm nảy sinh mâu thuẫn giữa một số cư dân về tình trạng sử dụng không gian chung.

Kết quả điều tra tại hai địa bàn cho thấy, cư dân mặc định cho rằng, không gian chung bên “đất quanh nhà có thể sử dụng được” như truyền thống sinh hoạt làng xã mà họ đã được xã hội hóa “*Mang quần áo ra phơi ở ngoài hành lang, chỗ hành lang này gần nhà tôi thì mình cứ nghĩ như cái bờ rào, bờ dậu ấy. Nó là hiên mái nhà nhà tôi tôi dùng, trước cửa cạnh nhà tôi là tôi*

¹ Khu NOXH Linh Đàm nằm ở phía Tây Nam Linh Đàm thuộc khu đô thị Linh Đàm, quận Hoàng Mai, Hà Nội, được hình thành từ năm 2014.

² Xem thêm: Khoản 2, Điều 16, Luật Nhà ở năm 2014; Khoản 1, Điều 5, Nghị định số 100/2015/NĐ-CP ngày 20/10/2015 do Chính phủ ban hành về phát triển và quản lý nhà ở xã hội.

dùng, chứ sao tôi lại không được dùng, không được phép sử dụng” (Nữ, giảng viên đại học, 38 tuổi, Linh Đàm, phản ánh lại ý kiến của cư dân) hay “Do diện tích sử dụng nó bé quá. Chỗ phơi không có nên người ta phải phơi ra cầu thang bộ, phơi ra hành lang. Diện tích nhà thì quá bé, không được đưa bất kỳ cái gì ra ngoài hết, thì chỗ nào người ta phơi được” (Nữ, viên chức, 35 tuổi, Đặng Xá). Theo Hoàng Vũ Linh Chi (2018), có đến 67% người sinh sống tại khu NOXH có nguồn gốc cư trú ngoài Hà Nội với khoảng 45,6% người sống ở Hà Nội dưới 10 năm. Do vậy, cư dân tại địa bàn khảo sát vốn quen sống trong các làng xóm khép kín nên văn hóa ứng xử của họ cũng theo những tập tục thói quen này (Xem thêm: Phạm Thanh Tùng, 2013). Tuy nhiên, văn hóa làng xã không phù hợp với đời sống đô thị mới.

Về việc sử dụng hành lang chung, theo quy định của khu NOXH, không gian chung không được sử dụng cho mục đích riêng của các gia đình¹. Tuy nhiên, do sân chơi tại các khu NOXH quá nhỏ, hơn nữa một phần không gian này lại bị chiếm dụng để làm quán bán hàng, do đó hành lang chung trở thành sân chơi của trẻ nhỏ. “Không gian hành lang đáng lẽ nó phải thoáng đãng nhưng đây thì do toàn những nhà chật chội lại có con nhỏ, nên là ôi trời ôi xe lắc, xe đạp, xe nô nó bày đầy ra ngoài hành lang, nhất là buổi chiều đi về thì thôi rồi không còn đường đi” (Nam, nhân viên văn phòng, 35 tuổi, Linh Đàm). Điều này làm cho sự yên tĩnh của các hộ gia đình bị phá vỡ, trẻ lớn hơn khó có không gian yên tĩnh để tập trung học bài.

Ngoài vấn đề sử dụng không gian hành lang, việc sử dụng thang máy không đúng mục đích (vận chuyển gas,...) và sử dụng bếp gas, bếp than tổ ong trong các tòa NOXH cũng là vấn đề đáng được quan tâm, đây cũng là nguyên nhân dẫn đến những va chạm giữa các cư dân chung cư. “Mình thấy anh chở bình gas đến đòi vào thang máy đưa gas lên tầng 15. Mình không cho vì chở bằng thang máy quá bằng bom nổ chậm. Nhưng chị chủ bình gas kiên quyết nên mình cũng đành chịu” (Nam, nhân viên văn phòng, 39 tuổi, Linh Đàm).

Có thể thấy, cộng đồng cư dân sống trong khu NOXH thuộc nhiều thành phần xã hội khác nhau cùng với sự khác biệt về mức sống, nghề nghiệp, trình độ học vấn, văn hóa vùng miền, lối sống nên dễ xảy ra những mâu thuẫn, thậm chí xung đột trong sử dụng không gian công cộng giữa các nhóm cư dân, nhất là giữa nhóm cán bộ công chức, viên chức nhà nước với nhóm lao động tự do. Điều này vô hình chung làm giảm sự gắn kết giữa họ với nhau.

Những mâu thuẫn trong sinh hoạt và sử dụng các không gian công cộng thể hiện độ chênh lệch nhất định giữa lối sống nông thôn với văn minh đô thị. Với mức thu nhập thấp, người dân phải tự điều chỉnh để có thể sống được trong điều kiện hiện tại, theo đó, tại các khu NOXH đã dần hình thành một mô hình văn hóa khá đặc thù - mô hình đan xen giữa lối sống nông thôn và lối sống đô thị. Mô hình ấy bắt đầu ngay từ những đứa trẻ. “Trẻ con ở đây hồn nhiên lắm. Chúng nó chơi ở hành lang, mà cứ hễ nhà mình mở cửa là chúng nó ủa vào. Nhiều khi đến đêm chúng nó không về, cơ mà đuổi thì không dám vì sợ chúng nó lại về nói với bố mẹ. Nhiều khi cứ phải nói khéo, là thôi đến giờ ăn cơm các con về ăn cơm đi, rồi mai lại chơi tiếp nhé” (Nữ, bán hàng, 42 tuổi, Linh Đàm).

¹ Xem: Thông tư số 02/2016/TT-BXD ngày 15/02/2016 của Bộ Xây dựng ban hành Quy chế quản lý, sử dụng nhà chung cư.

Hơn nữa, đặc điểm của khu NOXH là các căn hộ được thiết kế theo dãy, liền nhau, các cửa chính ra vào của các căn hộ đối diện nhau, vì vậy, những thói quen sinh hoạt hàng ngày của các gia đình cũng có sự ảnh hưởng nhất định đến các cư dân xung quanh, như nấu nướng, nghe nhạc,... *“Vì thiết kế nhà nhỏ quá, hệ thống báo cháy lại quá nhạy, cứ khét một cái là nó kêu ầm lên, nó kêu toàn khu luôn. Sau đấy mới phát hiện là cái nhà này họ hay nấu làm cháy đồ, hoặc họ hay dùng đồ nướng”* (Nam, kỹ sư, 45 tuổi, Linh Đàm). Bên cạnh đó, do diện tích các căn hộ nhỏ, không có hệ thống cách âm nên khi có gia đình mở nhạc với âm thanh lớn hay tụ tập, hò hét,... cũng phiền đến những căn hộ kế bên. *“Vì các nhà thiết kế sát nhau nên là họ quát mắng con, làm cái gì ầm ầm lên là mình đều biết cả. Thậm chí ngày chủ nhật thì họ bật nhạc ầm ĩ lên trong khi những bản nhạc đó mình lại không thích nghe hoặc hôm đó mình có nhu cầu làm việc chẳng hạn* (Nữ, bán hàng, 30 tuổi, Linh Đàm).

Như vậy, có thể nói đời sống văn hóa của cộng đồng cư dân trong các khu NOXH tại Hà Nội hiện thời đang gặp không ít những bất cập, nguyên nhân không chỉ do sự hạn hẹp về các cơ sở vật chất, mà còn là sự va chạm trong những thói quen và nếp sống đã được định hình từ trước của các nhóm xã hội khác nhau đang cùng chung sống trong một khu nhà.

3.2. Xu thế “nông thôn hóa” đời sống văn hóa đô thị

Khi đề cập đến tính hiện đại và quá trình hiện đại hóa, nhà xã hội học người Đức là Ferdinand Toennies (1855-1936) cho rằng, các xã hội sẽ chuyển dần từ mối quan hệ cộng đồng gắn bó của họ hàng, hàng xóm sang mối quan hệ theo chức năng giữa những người không quen biết của đời sống đô thị

(Dẫn theo: Macionis, 1987: 747). Theo đó, khi chuyển từ nông thôn ra sinh sống ở đô thị, nhất là ở những khu đô thị mới, tất yếu người ta sẽ bị đô thị hóa theo các quan hệ chức năng giữa những người không quen biết. Do được xây dựng tích hợp trong khu đô thị Linh Đàm và Đặng Xá, nên cư dân sống trong khu NOXH có thể sử dụng chung cơ sở hạ tầng, trong đó có không gian sân chơi của khu đô thị. Tại các khu NOXH, xuất hiện hiện tượng “nông thôn hóa” đời sống ở đô thị. Một số cư dân tận dụng các không gian sinh hoạt chung để buôn bán, khiến cho quanh cảnh không gian chung trở nên không đẹp mắt. *“Nhiều cư dân sống trong khu đô thị không có công việc ổn định. Họ mang đồ ở quê lên bán hoặc là mở một quán nước ở dưới sân làm cho không gian chung nó cứ nhếch nhác ra, không theo một quy hoạch nào cả”* (Nữ, giảng viên đại học, 38 tuổi, Linh Đàm).

Các không gian bên ngoài khu NOXH đều được tận dụng cho nhiều mục đích khác nhau của người dân. Ngay cả phần đường dành cho giao thông cũng bị chiếm giữ làm nơi luyện tập thể thao hay kinh doanh buôn bán. *“Sân chơi buổi chiều biến thành nơi buôn bán hàng. Người thì bán hoa quả, người thì bán bún miến cứ bày đầy ra sân chơi cho trẻ con. Các cháu chỉ chơi được một tí ở bãi đất trống. Cứ đưa bé một góc, những đứa lớn một góc. Cơ mà chúng nó cũng biết nhường nhau, cứ đưa này vào chơi thì đưa kia thôi”* (Nữ, bán bảo hiểm, 29 tuổi, Linh Đàm).

Tuy nhiên, nhìn từ một góc độ khác, chính sự gần gũi, thân thiện giữa trẻ nhỏ và đôi khi của cả người lớn lại đóng vai trò hết sức quan trọng như sợi dây vô hình kết nối các gia đình qua lại với nhau. Khác với các khu chung cư thương mại, mối quan hệ hàng xóm thân tình hay mối liên kết cộng

đồng đã bị phai nhạt, “đền nhà ai nhà đẩy rặng” (Đình Đức Thiện, 2018) thì trái lại ở khu NOXH dường như không gian sinh hoạt theo kiểu cộng đồng, cộng cảm theo kiểu “trong họ ngoài làng” lại được hồi sinh ở nơi đây. *“Trẻ con nó cũng là sự gắn kết chung giữa các hộ gia đình vì nó hồn nhiên mà. Cứ hở ra nhà nào mở cửa là trẻ con nó lại đi vào. Như thế thì các mẹ mới có cơ hội sang nhà nhau, chứ như nhà mình con lớn rồi thì thỉnh thoảng mới sang chào hỏi tí thôi, cũng không thân thiết như các mẹ có con nhỏ được”* (Nữ, nhân viên văn phòng, 45 tuổi, Linh Đàm).

Những khu NOXH thường được quy hoạch ở vùng ven đô, trên nền hay ngay cạnh những thôn làng, nơi mà văn hóa ứng xử vẫn theo cách làng xã truyền thống. Theo đó, những cư dân mới đến cũng mang cả văn hóa làng xã của mình vào đó, thậm chí có những hộ còn có cả cha mẹ ở cùng - những người có nếp sống, cách giao tiếp và kinh nghiệm liên kết cộng đồng rất linh hoạt. *“Các bà thì cứ xuống dưới sân chơi với nhau, xuống đó thì quen nhau nhanh lắm. Tuần này thấy lại bảo đi chùa ở Sơn Tây. Các bà cả tuần ở đây cũng không chán”* (Nữ, nội trợ, 29 tuổi, Đặng Xá).

Thông qua việc sử dụng khoảng sân chơi chung, người cao tuổi đến từ các vùng miền khác nhau tự lập nên một nhóm và tổ chức những buổi đi chơi, tham quan dã ngoại phù hợp với sở thích riêng. Còn nhóm ít tuổi hơn không có nhiều thời gian để tham gia các hoạt động chung, khi có thời gian rảnh rỗi, họ thường nghỉ ngơi tại nhà xem ti vi, nghe nhạc, trò chuyện với hàng xóm hoặc rủ nhau ngồi ở các hàng quán xung quanh khu chung cư.

Như vậy, đời sống văn hóa ở các khu NOXH mang đậm nét đời sống cộng đồng làng xã. Cố nhiên là tính cộng đồng này cũng

cần được cách tân, đổi mới nhiều hơn nữa để phù hợp với lối sống hiện đại. Với một đất nước đang trong tiến trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, sự đan cài giữa cái cũ và cái mới, giữa lối sống nông thôn và lối sống đô thị như hiện nay là tất yếu.

3.3 Tính tự phát trong sinh hoạt văn hóa cộng đồng và vai trò của các cơ quan quản lý

Hầu hết các khu đô thị mới khi quy hoạch và xây dựng đều chưa chú trọng đến công tác quản lý và chăm lo đời sống văn hóa cho cộng đồng dân cư. Nhu cầu sinh hoạt văn hóa cộng đồng của các cư dân khu đô thị thường xuyên bị thả nổi mang tính tự phát không theo chủ trương định hướng (Lê Thị Hương Huệ, 2013). Khi tìm hiểu sâu hơn đời sống văn hóa của cư dân ở hai khu NOXH, các hoạt động cộng đồng chủ yếu được hình thành một cách tự phát. Khu Linh Đàm xây dựng sau khu Đặng Xá, hơn nữa số căn hộ trong mỗi tầng ít hơn và không gian hành lang ít và hẹp hơn, vì vậy các sinh hoạt cộng đồng của tầng khá nhộn nhịp. *“Ở tầng mình thì vui lắm, suốt ngày ăn uống liên hoan tụ tập. Nhiều khi mình đi làm về muộn không nấu được cơm còn sang hàng xóm xin ăn cơm nhờ”* (Nữ, viên chức, 42 tuổi, Linh Đàm); *“Ở tầng thì ngoài việc Ban quản trị tòa nhà tổ chức các buổi như 1/6 hay trung thu cho các con thì ở các tầng cũng có tổ chức riêng”* (Nữ, nhân viên tư vấn, 32 tuổi, Linh Đàm).

Các hoạt động sinh hoạt cộng đồng tại mỗi tầng ở khu Linh Đàm khá phong phú và đa dạng (như liên hoan tầng, tổ chức các ngày lễ cho thiếu nhi) tạo sự gắn kết giữa các cư dân sống cùng một tầng. Trong khi đó, ở khu Đặng Xá lại không có sự gắn kết chặt chẽ giữa các gia đình. Việc sinh hoạt cộng đồng trong cùng một tầng bị bỏ ngỏ trong một thời gian khá dài, sự gắn kết

giữa các hộ gia đình cũng tương đối lỏng lẻo, chỉ có những hộ sống cạnh nhau mới có quan hệ xã giao chào hỏi. *“Hàng xóm thì hầu như ai cũng thân thiện, và lại mình cũng không va chạm với người ta nhiều. Người ta đến chào nhau hoặc thỉnh thoảng Tết nhất thì sang nhà nhau chơi thể thôi; Không phải nó quá rộng mà mình cũng đi từ sáng đến tối, về xong thì mình cũng com nước, con cái không có nhiều thời gian để đi giao lưu”* (Nữ, 32 tuổi, Đặng Xá).

Quan hệ giữa các cư dân trong tầng tại khu Đặng Xá không có sự thân thiết như các cư dân sống tại khu Linh Đàm. Nhìn chung giao tiếp giữa cư dân cùng một tầng ở đây chỉ dừng ở mức chào hỏi hoặc sang chúc tụng nhau những ngày lễ, tết. Lý do chủ yếu là do cư dân đi làm xa, buổi tối còn lo cho gia đình nên không có thời gian giao lưu với các căn hộ cùng tầng. Hơn nữa, một số gia đình không tham gia sinh hoạt cộng đồng trong tầng vì có sự pha trộn giữa người mua nhà và người thuê nhà. *“Lúc đầu về thì 36 hộ nhưng có 35 hộ ở, 1 cho thuê, sau nửa năm thì 36 hộ chỉ còn 30 hộ ở, dần dần là một nửa ở một nửa cho thuê. Vì làm sao? Vì là dân chính cư thì người ta vẫn sinh hoạt nhưng dân đi thuê người ta không sinh hoạt. Sinh hoạt thì người ta không đóng góp vì tôi chỉ ở đây ít bữa tôi đi”* (Nữ, giảng viên đại học, 35 tuổi, Đặng Xá). Trong khi những người sở hữu căn hộ tại khu NOXH quan niệm đây là nơi ở ổn định, gắn bó lâu dài và sinh hoạt cộng đồng là sự gắn kết cư dân cùng tầng thì những người thuê nhà lại có cảm giác cuộc sống của họ tại các căn hộ cho thuê chỉ như là một chốn “đi-về” và hầu như họ không tham gia vào không gian sinh hoạt cộng đồng và cũng không có ý định sống lâu dài.

Có thể nói, một số hoạt động, thói quen của cư dân ở khu NOXH mặc dù chỉ mang

tính tự phát của chính người dân song cũng cần xem xét ở chiều cạnh khác, đó là vai trò của tổ chức, hay cụ thể hơn là vai trò của tổ dân phố. Đối với khu NOXH Linh Đàm, cho đến nay vẫn chưa có tổ dân phố, trong khi tổ dân phố ở khu Đặng Xá đã hoạt động từ khá lâu. Các sinh hoạt văn hóa cộng đồng tại khu Linh Đàm do Ban quản trị tòa nhà tổ chức, chủ yếu tập trung ở các hoạt động như ngày Tết Thiếu nhi, Tết Trung thu, Ngày Quốc tế Phụ nữ,...; còn những sinh hoạt cộng đồng khác như các câu lạc bộ bóng đá, bóng bàn vẫn hình thành tự phát do các cư dân sống trong tòa nhà khởi xướng. Ban quản trị tòa nhà thường ưu tiên cho những ngày lễ thường niên trong năm hơn là quan tâm đến các hoạt động mang tính giải trí về mặt tinh thần hàng ngày của người dân. Ngược lại ở khu NOXH Đặng Xá, do có tổ dân phố nên sinh hoạt cộng đồng ở đây diễn ra khá sôi nổi, không chỉ về mặt hình thức mà còn trở thành hội thi giữa các tổ dân phố. *“Em thấy bên đó tiện ích khá ổn, sinh hoạt cộng đồng thì khá phong phú. Khi nhập tổ dân phố vào các thôn thì bên này còn hoạt động mạnh hơn các thôn. Ở các thôn thì toàn những ông bà già còn mình thì toàn khu gia đình trẻ. Mọi người ủng hộ rất là nhiệt tình. Như hôm vừa rồi có tổ chức văn nghệ chào mừng 10/10, huy động từ thanh niên, trẻ con, phụ nữ một tiết mục cần đến 18-20 người, song chỉ 2 ngày sau là đủ quân số và còn được giải nhì cơ”* (Nữ, nhân viên văn phòng, 42 tuổi, Đặng Xá).

Các hoạt động sinh hoạt cộng đồng ở khu NOXH Đặng Xá đều do tổ dân phố đứng lên kêu gọi và được người dân hưởng ứng khá nhiệt tình. Điều đó không chỉ tạo sự gắn kết giữa các cư dân trong tòa nhà mà còn là sự gắn kết giữa nhóm cư dân của tòa nhà với nhóm cư dân của các làng xã lân

cận. Mặt khác, do gần với những tòa thương mại nên khu NOXH cũng được hưởng tiện ích về không gian thể dục thể thao của các tòa này; khu đô thị Đặng Xá thành lập đội bóng FC Đặng Xá, trong đó cư dân của khu NOXH cũng cùng tham gia sinh hoạt chung. “*Khu nhà em thì bao hàm cả khu Đặng Xá. FC Đặng Xá là của cả khu thì khu nhà em cũng có một vài cầu thủ tham gia. Ở dưới tầng một của các tòa bên khu thương mại thì có những tòa có cả bàn để đánh bóng bàn cho mọi người thể dục, thể thao buổi chiều*” (Nam, nhân viên văn phòng, 35 tuổi, Đặng Xá). Điều này cho thấy, tổ dân phố đóng vai trò không thể thiếu, việc tổ chức và quản lý của tổ dân phố làm cho các nhu cầu sinh hoạt văn hóa cộng đồng của người dân có thể trở thành một động lực trong việc tăng cường đoàn kết của cư dân trong cùng một tòa nhà, một khu dân cư.

4. Kết luận

Như vậy có thể nói, cũng giống như mọi địa bàn sinh sống khác, nhu cầu về văn hóa, nhất là nhu cầu về sinh hoạt văn hóa cộng đồng của cư dân trong các khu NOXH là rất lớn. Đó không chỉ là đường xá đi lại, chợ, bãi đỗ xe, sân chơi cho trẻ em, vườn cây bóng mát cho các cụ già nghỉ ngơi thư giãn, mà còn cả những khu đất trống, bãi tập hay nhà thi đấu cho thanh niên hay những người thích rèn luyện thể dục thể thao... Nhìn chung, những không gian công cộng như vậy ở các khu NOXH tại Hà Nội hiện nay còn rất thiếu vắng.

Do thiếu các không gian công cộng nên cuộc sống thường nhật của cư dân trong các khu NOXH trở nên chật chội và bức bối, không ít các mâu thuẫn và xung đột đã xảy ra. Cuộc sống càng trở nên phiền hà hơn khi hầu hết các cư dân ở đây đều đến từ các tỉnh khác, do đó họ mang theo cả những thói quen và tập quán sinh hoạt, ngôn từ,

giao tiếp... ở địa phương vào khu chung cư. Nói cách khác, đó là những biểu hiện sinh động của xu thế “nông thôn hóa đô thị” mà những hộ gia đình ở đây đều phải cố gắng để sống hòa hợp trong điều kiện hiện tại.

Tuy nhiên, bên cạnh những khó khăn và phức tạp đó, sự vui chơi giữa trẻ con cùng các hoạt động thể thao, yoga,... hay nhu cầu đi chùa cũng là sợi dây kết nối các gia đình, những người cao tuổi, những người có cùng sở thích gần nhau hơn. Nếu như ở khu Linh Đàm là sự liên kết ở mỗi một tầng chung cư, thì ở Đặng Xá nhờ có tổ dân phố nên tinh thần đoàn kết được mở rộng đến các làng xã hay đoàn thể khác. Đường như tính cộng đồng làng xã đang được phục sinh trong những điều kiện mới. Đây chính là điều mà các cấp quản lý cần quan tâm hơn trong tiến trình xây dựng đời sống văn hóa ở các khu đô thị này hiện nay □

Tài liệu tham khảo

1. Hoàng Vũ Linh Chi (2018), *Đánh giá mức độ hài lòng của cư dân về nhà ở xã hội tại Hà Nội*, Báo cáo nghiên cứu, Viện Xã hội học.
2. Phạm Sỹ Dũng (2015), “Không gian công cộng, một khái niệm cần được nhìn nhận”, *Tạp chí Kiến trúc*, số 10.
3. Macionis John J. (1987), *Xã hội học*, Nxb. Thống kê, Hà Nội.
4. Phạm Thanh Tùng (2013), “Sống theo chiều thẳng đứng”, *Tạp chí Kiến trúc*, số 1.
5. Đinh Đức Thiện (2018), *Quản lý đời sống văn hóa trong các khu đô thị mới ở Hà Nội*, Luận án tiến sĩ Văn hóa học, Viện Văn hóa Nghệ thuật quốc gia Việt Nam.
6. Lê Thị Hương Huệ (2013), “Quản lý đời sống văn hóa các khu đô thị mới ở Hà Nội”, *Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật*, số 6.